

Hantering av problemskapande beteende

- om bemötande och förhållningssätt

Bo Hejlskov Elvén

Leg. psykolog

Vem har
problem?

Bo Hejlskov

www.hejlskov.se

Problemskapande beteende

- Definition:
  - Beteende som skapar problem
    - För vem?
    - Det är ofta personalens och föräldrarnas känsla av maktlöshet som definierar beteendet som problemskapande
    - Därför att man inte har rätt metod
  - Denna definition innebär att vi måste förhålla oss till vårt ansvar för beteendet
  - Vi ska akta oss för att lägga ansvar på dem som minst kan bära det
    - Det kan vara föräldrar, kultur, politiker eller brukare

Ansvar

- Man kan lägga ansvar på brukaren genom att
  - Tycka att hon är
    - Envis
    - Omotiverad
    - Kravavvisande
    - Trotsig
    - Olydig
- Alla dessa sätt tar bort möjligheten att påverka!

Människosyn

**Människor som kan uppföra sig
gör det**

(Ross W. Greene)

Människosyn

- Problemskapande beteende är därför ett resultat av att man inte kan möta omgivningens krav, ex kring
  - Att förstå konsekvenser av eget handlande
  - Flexibilitet
  - Uthållighet
  - Impulskontroll
  - Sociala förmågor
  - Överskott
  - Följsamhet

Fostran?

- Denna människosynen går emot många av de föreställningar som är bas för vanlig uppfostran
  - Och vanlig fostran är tyvärr ofta allt vi har att komma med
  - Det är dock kännetecknande för människor med autisttillstånd att vanliga metoder inte fungerar
  - Det är orsaken till att man får en diagnos
  - Det innebär att när det finns en diagnos måste vi lägga bort de vanliga metoder

Metod?

- Tillrättavisningar och skäll
  - Det har aldrig påvisats en positiv effekt av skäll
  - Samma sak gäller tillrättavisningar av barn eller människor med autisttillstånd
  - Men däremot effekterna
    - Bristande entusiasm
    - Mindre uthållighet
    - Svagare koncentrationsförmåga
    - Depression och låg självkänsla
    - Somatiska problem
  - Berätta därför vad man ska göra istället
  - Och ge beröm när brukaren lyckas!

Metod?

- Straff
  - Straff har ingen positiv effekt hos den som straffas
  - Det finns dock vissa effekter
    - Den legitimerande effekten
    - Den allmänpreventiva effekten
      - Kräver
        - Att beteendet är vanligt
        - Att den vi vill påverka vet att det som gäller andra också gäller henne
    - Den negativa långtidseffekten: Det har visats ett tydligt samband mellan straff och senare kriminalitet och annan problemskapande beteende

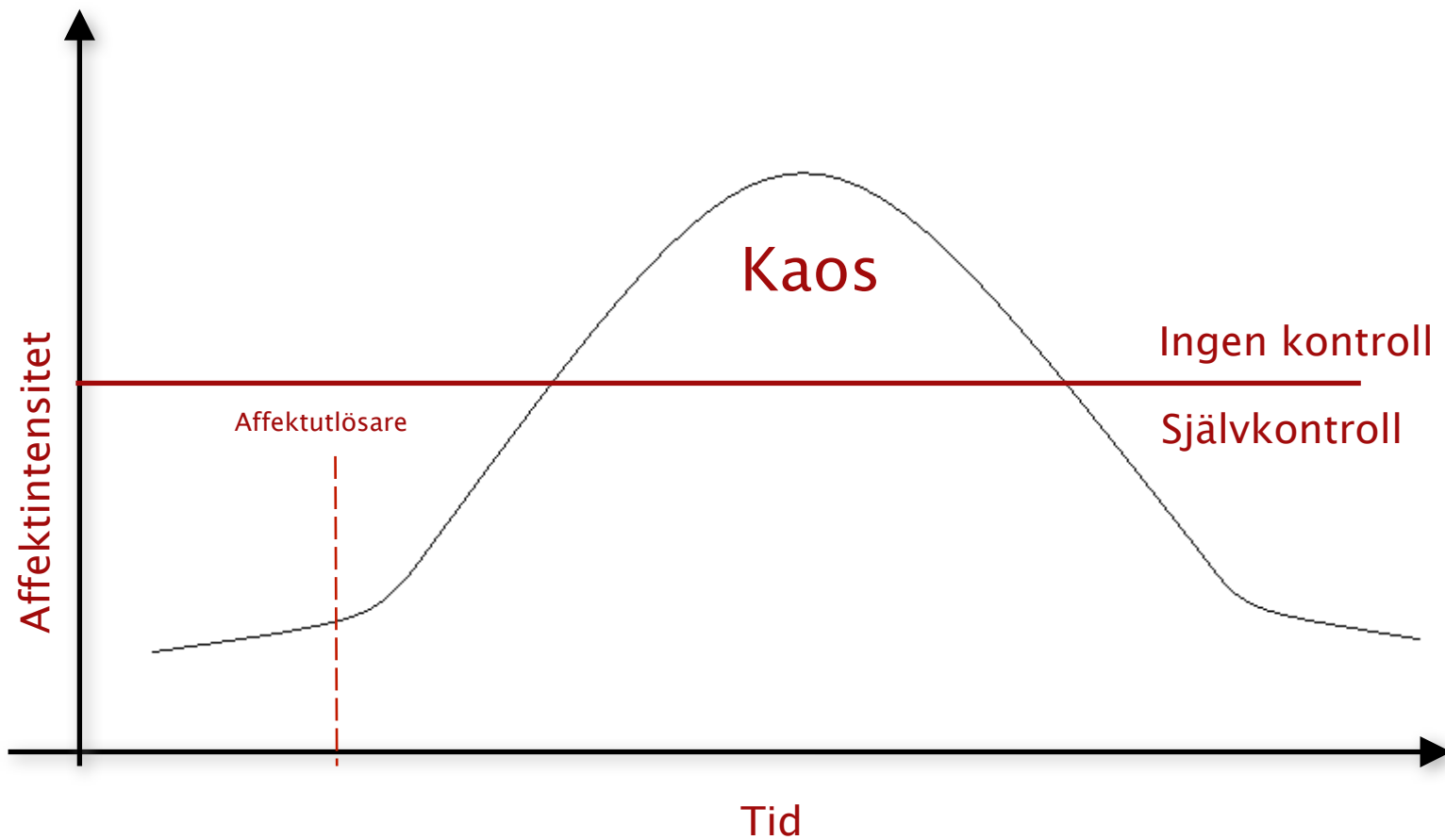
Metod?

- Konsekvens
  - Vad är en konsekvent pedagogik?
    - Förutsägbarhet, tydlighet och trygghet?
      - Människor med autisttillstånd har nersatt förståelse för orsak och verkan
      - De uppnår inte central koherens och är inte aktivt meningsskapande
      - De kan därför inte förutsäga framtiden och andras beteende
      - Eller personalens krav
    - Därför upplevs konsekvenser ofta som oförutsägbara straff och krav på total underdånighet

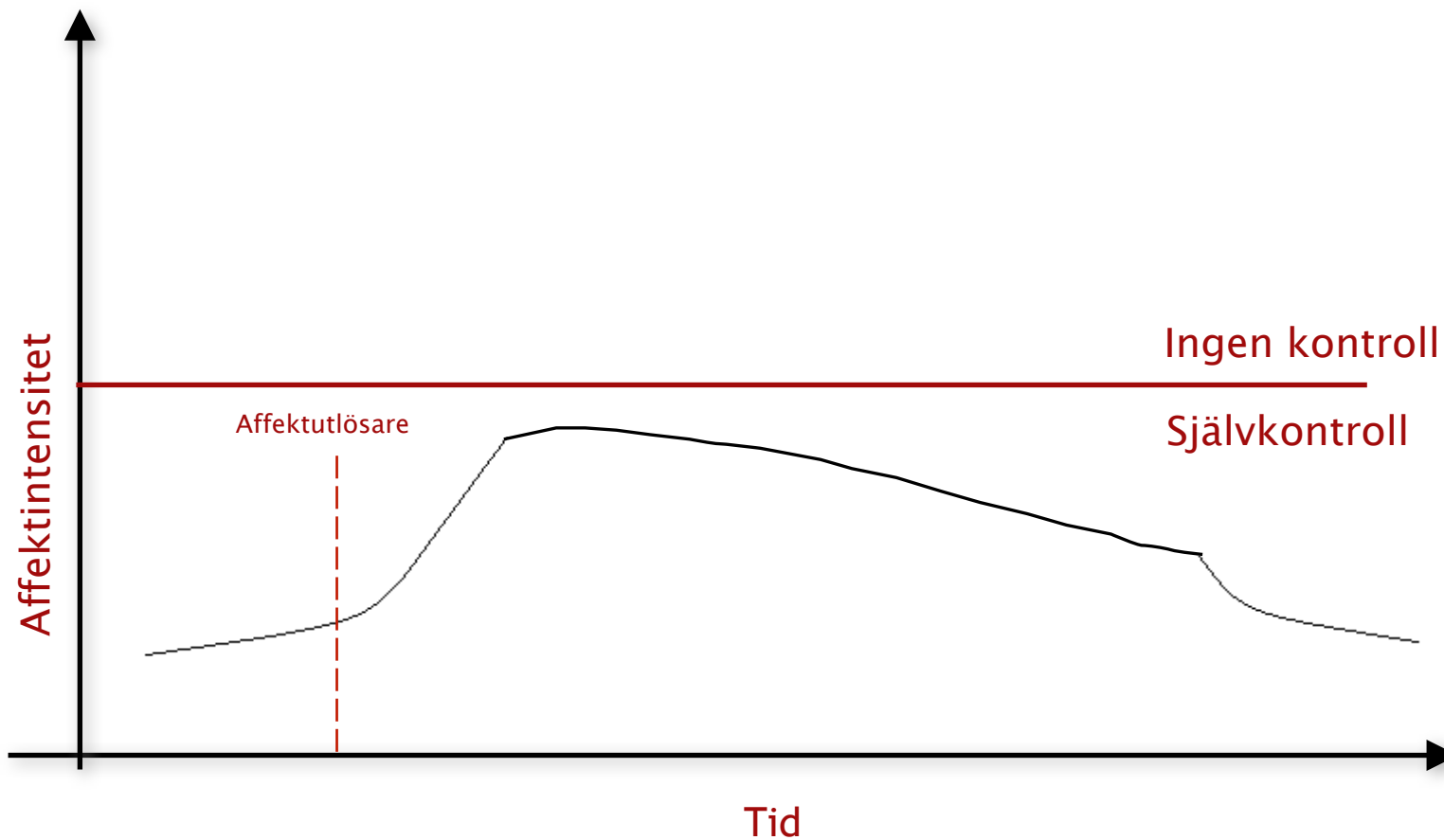
Kontrollprincipen

- Man måste ha kontroll över sig själv, om man ska kunna lämna över lite kontroll till andra
- Lättare problemskapande beteende är oftast strategier för att behålla kontrollen
  - Att vägra
  - Att gå två steg baklänges eller springa bort
  - Spottande, enstaka slag eller skrik
  - Glåpord eller hot
  - Att bita sig i handen eller skära sig i armen
- Våldsamt problemskapande beteende handlar oftast om att man förlorat kontrollen
  - Slag, spark, bitt, skadegörelse, våldsam självskade

Affektreglering

Affektreglering

Metod

- Kravanpassning
- Låg-affektivt bemötande
- Avledning

Kravsituationer

- 70 % + av alla konflikter uppstår i kravsituationer
- Det finns två sorters krav
  - Minuskrav - Sluta, stopp, låt bli etc
  - Pluskrav - Nu ska du ... , kom hit etc
- Minuskrav medför inga ändringar på sikt
  - Barn och människor med autismtillstånd förhåller sig inte till tillrättavisningar
  - Undvik därför minuskrav
  - Ställ pluskrav eller avled i stället
- Vid pluskrav måste man ta ansvar för reaktionen

Kravanpassning - metod

- Alla har rätt att säga nej!
- Den pedagogiska uppgiften är att ställa kravet på ett sätt som innebär att den andra säger ja
  - Struktur
  - Vi-upplevelser
  - Val
  - Tid
  - Att bli färdig
  - Att bli redo
  - Påminnelser utan press
  - Belöning, avlöning, mutor och motiverande handlingar
  - Och om man har kommit för långt:

Kravanpassning - metod

Det är aldrig för sent att ge upp!
(Ronny Eriksson)

**Man måste dock tillämpa Matthews lag:
Alla pedagogiska nederlag kräver en handlingsplan!**

Metod

- Kravanpassning
- Lågaffektivt bemötande
- Avledning

Affekt

- Det finns ett antal grundläggande affekter, som fungerar från vi är ganska små
  - Glädje
  - Övrraskning
  - Ilska
  - Ångest
  - Fruktan
  - Ledsnad
  - Skam
  - Leda
  - Avsmak/avsky

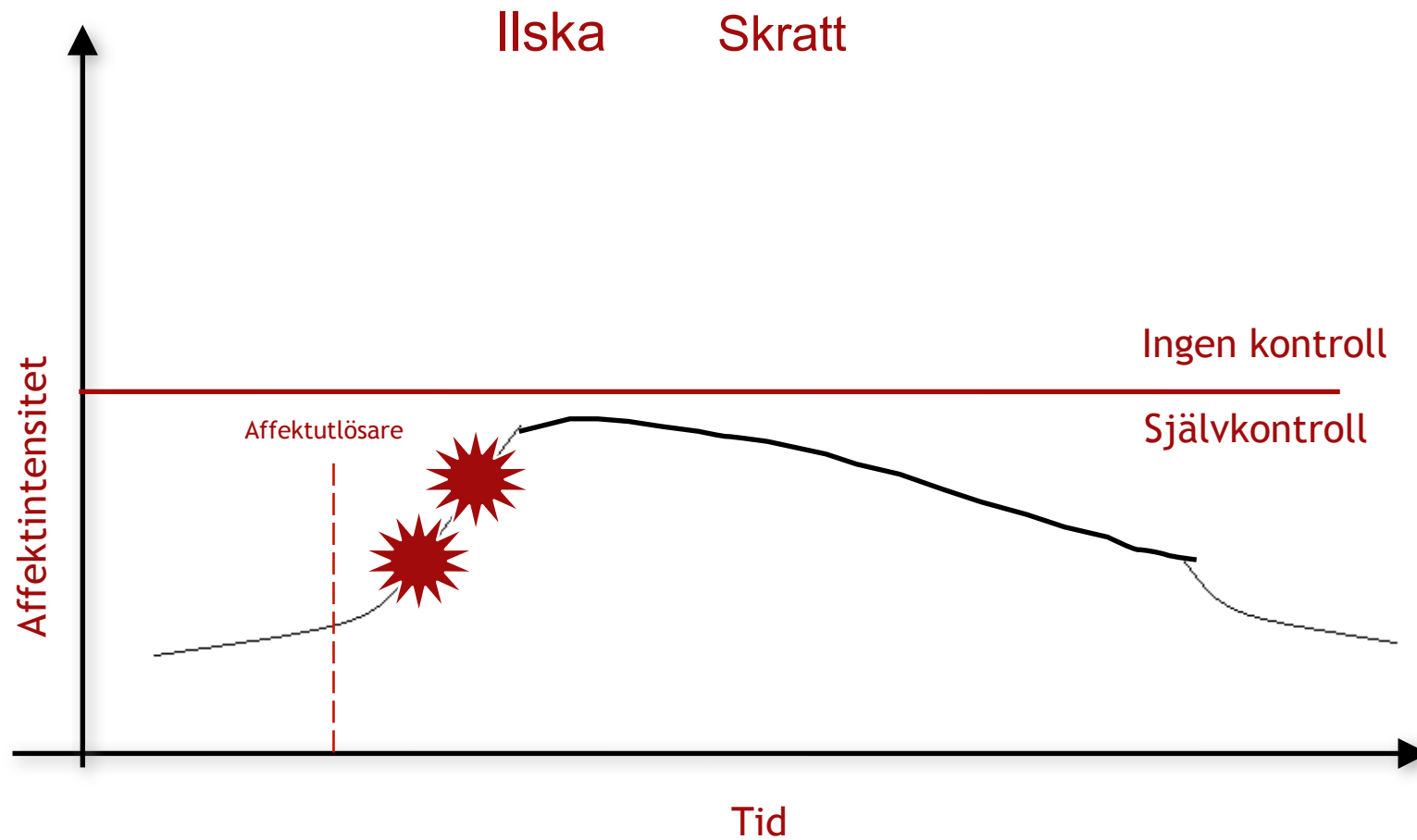
Affektsmitta

- Affekt smittar - när du är ledsen, blir jag ledsen

Låg-affektivt bemötande - metod

- Alla barn är födda med förmågan till affektsmitta
- Det är det första ledet i empatiutvecklingen
- Vissa barn har svårigheter med den fortsatta empatiutveckling
- Man utvecklar inte förmågan att skilja mellan egna och andras affekter
- Därför reagerar människor med autismtillstånd på ilska med
  - Ilska, och därför fungerar skäll inte
  - Ångest, därför att de går i kaos
  - Att skratta för att bli av med affektrycket

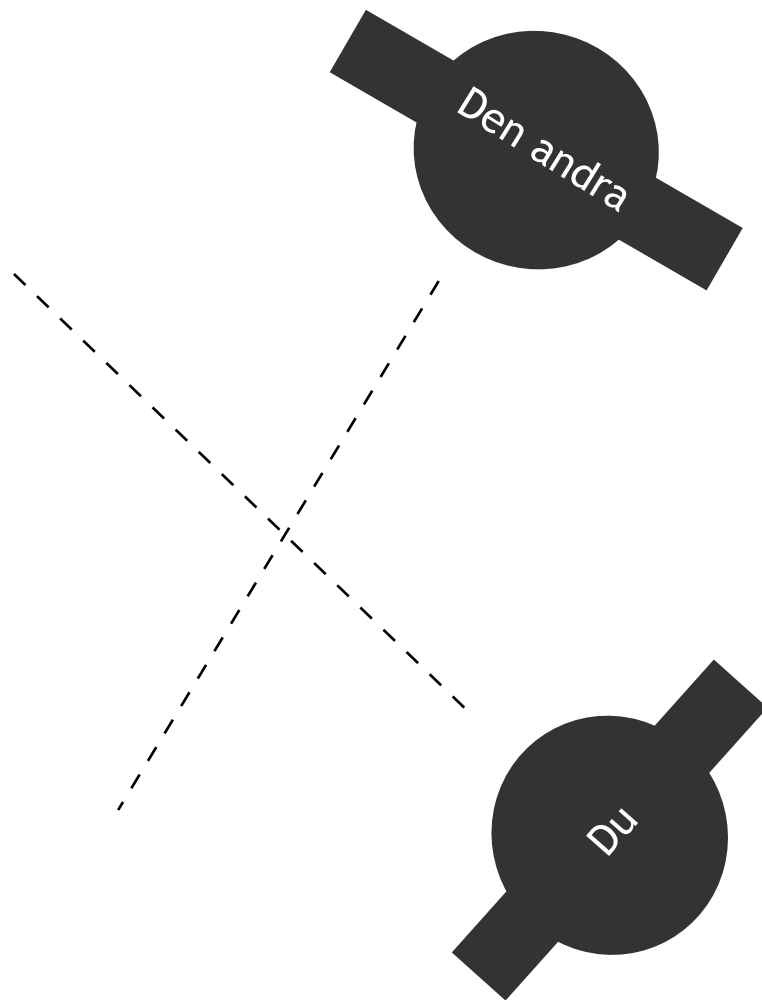
Affektreglering

Låg-affektivt bemötande - metod

- Dämpa känslouttrycken
- Undvik ögonkontakt vid affektuppbyggning
- Respektera det personliga utrymmet
  - Varje gång brukaren går ett steg bort från dig ska du gå två steg baklänges
  - Placera dig inte mitt emot en person med autismtillstånd för att dominera

Låg-affektivt bemötande - metod

Låg-affektivt bemötande - metod

- Sätt dig när brukaren blir orolig
- Undvik att markera dig fysiskt
- Låtsas vara på stan en mörk lördagsnatt
- Undvik att smittas av andras oro
- Se till att smitta andra med ditt lugn

Låg-affektivt bemötande - metod

- Undvik beröring med spända muskler
  - Slappna av om någon tar tag i dig
  - Och i nödsituationer, där du måste ta tag i någon
    - Använd rörelse
    - Släpp aktivt efter några sekunder
    - Se till att undvika smärta, det ökar stressen

Metod

- Kravanpassning
- Låg-affektivt bemötande
- **Avledning**

Avledning

- Avledningar funkar bättre än krav
  - Flyttar fokus från begynnande känslointensitet
  - Avledningar minskar risken för användning av fysisk makt
  - Och kan användas vid konflikter mellan andra
  - Avledningar upplevs inte som belöning av negativt beteende
    - Om vi enkelt kunde belöna och främja vilket beteende vi ville hade vi nog inga problem...
- Avled med affekt
  - Humor
  - Affektbefrielse
- Avled med handfasta medel - glass är bättre än konflikter

Principer

- Människor som kan uppföra sig gör det
- Du har ansvaret för brukarens beteende och reaktioner
- Alla måste ha kontrollen över sig själva
- Kravanpassa - alla har rätt att säga nej!
- Skapa lugn - låtsas vara på stan en mörk lördagsnatt
- Avled - glass är bättre än konflikter
- Och använd Matthews lag - alla pedagogiska nederlag kräver en handlingsplan